Sipoon kunnanhallitukselle

KAAVOITUSALOITE

Itärataa koskevan oikeusvaikutteisen osayleiskaavan laatiminen Sipoon kunnan alueelle

Aloitteen tekijä	Itärata Oy
Osoite	Erottajankatu 2, 00120 Helsinki
Yhteyshenkilö	Minna Weurlander, suunnittelujohtaja
Päiväys	23.11.2026

Asia

Itärata Oy esittää, että Sipoon kunta käynnistää Itärataa koskevan oikeusvaikutteisen osayleiskaavan laatimisen ja ottaa kaavatyön kunnan kaavoitusohjelmaan. Osayleiskaavan tarkoituksena on osoittaa Itäradan yleissuunnittelussa tarkentuva ratalinjaus siihen liittyvine liikenne-, tunneli-, teknisine ja muine tarpeellisine aluevarauksineen sekä yhteensovittaa ratahanke Sipoon muun maankäytön, ympäristöarvojen ja aluekehityksen kanssa.

1 Aloite ja tavoiteltava päätös

Itärata Oy esittää, että Sipoon kunta:

1. päättää käynnistää Itärataa koskevan oikeusvaikutteisen osayleiskaavan laatimisen Sipoon kunnan alueelle;
2. ottaa osayleiskaavan Sipoon kunnan kaavoitusohjelmaan;
3. määrittelee kaava-alueen rajauksen yhteistyössä Itärata Oy:n kanssa yleissuunnittelussa tarkentuvan ratalinjauksen, ratahankkeen teknisten tarpeiden ja maankäytöllisen vaikutusalueen perusteella;
4. sovittaa osayleiskaavan aikataulun yhteen Itäradan käynnissä olevan yleissuunnittelun kanssa; sekä
5. sopii Itärata Oy:n kanssa kaavoituksen ja ratahankkeen suunnittelun yhteistyöstä, lähtöaineistojen hyödyntämisestä, selvitysten yhteensovittamisesta sekä käytännön järjestelyistä ja kustannusvastuista.

2 Aloitteen tausta

Itärata on uusi kaksiraiteinen nopean liikenteen rautatieyhteys Lentoradalta Porvoon kautta Kouvolaan. Hanke mahdollistaa nykyistä suoremmat ja nopeammat yhteydet pääkaupunkiseudulta Kouvolan kautta Savon ja Karjalan ratojen suuntiin sekä Porvoon liittämisen raideliikenteeseen. Radalla varaudutaan kauko-, lähi- ja tavaraliikenteen tarpeisiin.

Itäradan yleissuunnitelman laatiminen on käynnistynyt 9.3.2026. Sipoon alue kuuluu Lentorata–Porvoo-välin yleissuunnittelukokonaisuuteen. Yleissuunnitelmassa tarkennetaan radan likimääräinen sijainti ja tilantarve, tekniset ja liikenteelliset perusratkaisut sekä suhde ympäröivään maankäyttöön.

Itäradan ja Sipoon kunnan yhteistyössä on käsitelty ratalinjausta, kunnan yleiskaavoitusta, alueiden kehittämistä, luonto- ja kulttuuriympäristöarvoja sekä suunnittelun vuorovaikutusta. Osayleiskaava loisi menettelyn, jossa kunnan tavoitteet ja ratahankkeen ratkaisut voidaan sovittaa yhteen avoimesti ja oikea-aikaisesti.

3 Osayleiskaavan tarve ja tavoitteet

Itärata on Sipoon maankäytön kannalta pitkävaikutteinen seudullinen, valtakunnallinen ja eurooppalainen infrastruktuurihanke. Toteuttamisedellytysten turvaaminen edellyttää ratahankkeen ja kunnan muun maankäytön suunnitelmallista yhteensovittamista riittävän varhaisessa vaiheessa.

Osayleiskaavalle on tunnistettu seuraavia alustavia tavoitteita:

- Osallistumismahdollisuuksien ja aidon vuorovaikutuksen varmistaminen suunnittelun eri vaiheissa.
- yleissuunnittelussa tarkentuvan ratalinjauskäytävän osoittaminen Sipoon alueella;
- tunneleiden, suuaukkojen, kuilujen, huolto- ja pelastusyhteyksien, sähköratarakenteiden, kuivatusratkaisujen ja meluntorjunnan huomioon ottaminen yleiskaavan tarkkuustasolla;
- riittävän suunnitteluvapauden säilyttäminen yleis- ja ratasuunnittelussa ratkaistaville teknisille yksityiskohdille;
- radan yhteensovittaminen yhdyskuntarakenteen, työpaikka-alueiden, kylärakenteen, virkistysverkoston ja muun liikenneverkon kanssa;
- luonto-, maisema-, kulttuuriympäristö-, pohjavesi- ja muiden ympäristöarvojen huomioon ottaminen;
- haitallisten vaikutusten ehkäisemisen ja lieventämisen edellytysten turvaaminen;
- ennakoitavuuden parantaminen maanomistajille, asukkaille, kunnalle ja muille toimijoille; sekä
- Itäradan toteuttamisedellytysten turvaaminen osana Sipoon ja koko Itä-Uudenmaan kehitystä.

4 Itäradan laaja strateginen merkitys

Sipoon rataosuus on osa kuntarajoja laajempaa liikenne-, aluekehitys- ja turvallisuuspoliittista kokonaisuutta. Sijainti pääkaupunkiseudun ja itäisen Uudenmaan välisessä liikennekäytävässä merkitsee, että ratkaisuilla Sipoon alueella on vaikutuksia koko yhteyden toteutettavuuteen.

4.1 Itäisen Uudenmaan aluekehitys ja saavutettavuus

Itärata parantaa itäisen Uudenmaan saavutettavuutta ja kytkeytymistä pääkaupunkiseutuun ja Helsinki-Vantaan lentoasemaan. Porvoon liittäminen kauko- ja lähijunaliikenteeseen vahvistaa alueen asemaa osana Helsingin seudun työssäkäynti- ja asiointialuetta. Parempi saavutettavuus tukee työmarkkinoiden laajenemista, yritysten sijoittumisedellytyksiä, investointeja sekä koulutus- ja palveluyhteyksiä.

Sipoon kannalta kyse on pitkäjänteisestä varautumisesta kunnan sijaintiin pääkaupunkiseudun ja Porvoon välisellä kasvukäytävällä. Osayleiskaavalla ratahankkeen tarpeet ja Sipoon omat tavoitteet voidaan

sovittaa yhteen ennen kuin muu maankäyttö kaventaa tarkoituksenmukaisten ratkaisujen mahdollisuuksia.

4.2 Itäisen Suomen aluekehitys ja kilpailukyky

Itäradan vaikutukset ulottuvat Itä-Uudeltamaalta Kouvolan kautta laajasti Itä-Suomeen. Nykyistä suorempi ja nopeampi ratayhteys parantaa henkilöliikenteen saavutettavuutta, vahvistaa alueiden kytkeytymistä pääkaupunkiseutuun ja tukee elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Vaikutusalueella asuu noin kaksi miljoonaa ihmistä.

Itä-Suomen yliopiston vuonna 2026 valmistuneen selvityksen mukaan parantunut saavutettavuus voi tukea vaikutusalueen väestö-, työpaikka- ja muuta sosioekonomista kehitystä. Selvityksen määrällisiin arvioihin liittyy epävarmuuksia, eikä niitä tule tulkita täsmällisiksi ennusteiksi. Kaavoituksen kannalta olennaista on vaikutusten ulottuminen radan välitöntä ympäristöä laajemmalle.

4.3 Valtakunnalliset liikenne- ja alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa vuosille 2026–2037 tavoitteiksi on määritelty toimivuus, turvallisuus ja kestävyys. Näitä yhdistävät tehokkuuden, saavutettavuuden ja resilienssin näkökulmat. Itärata liittyy erityisesti liikennejärjestelmän toimivuuteen, saavutettavuuteen, kestävyyteen ja toimintavarmuuteen.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet korostavat kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien liikenneyhteyksien jatkuvuuden ja kehittämismahdollisuuksien turvaamista, monikeskuksista ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta sekä eri alueiden elinvoimaa. Osayleiskaava tukisi näitä tavoitteita turvaamalla yhteyden suunnittelu- ja toteuttamisedellytykset Sipoon alueella.

4.4 Huoltovarmuus, turvallisuus ja resilienssi

Muuttunut turvallisuusympäristö korostaa liikennejärjestelmän toimintavarmuutta, vaihtoehtoisia yhteyksiä ja riittävää kapasiteettia. Itärata muodostaisi uuden yhteyden pääkaupunkiseudun ja itäisen Suomen välille ja lisäisi verkon vaihtoehtoisuutta. Tämä tukee huoltovarmuutta ja kriisinkestävyyttä häiriöissä ja poikkeuksellisissa kuormitustilanteissa.

Itäradan suunnittelussa tutkitaan myös tavaraliikenteen mahdollisuutta Keravan ja Kouvolan välillä. Uusi yhteys voi täydentää nykyistä rataverkkoa ja vahvistaa teollisuuden, logistiikan ja kriittisten kuljetusten toimintaedellytyksiä. Osayleiskaava ei ratkaise liikennöinnin lopullista sisältöä, mutta turvaa maankäytölliset edellytykset myöhemmälle arvioinnille ja toteutukselle.

4.5 Eurooppalainen liikenneverkko ja kansainväliset yhteydet

Itärata kuuluu Euroopan laajuisen TEN-T-liikenneverkon laajennettuun ydinverkkoon. TEN-T-verkon tavoitteena on edistää ihmisten ja tavaroiden kestävää ja mahdollisimman saumatonta liikkumista jäsenmaiden välillä. TEN-T-asema osoittaa yhteyden kansallista liikennejärjestelmää laajemman eurooppalaisen merkityksen.

Sipoon rataosuus on tämän yhteyden toiminnallisesti välttämätön osa. Maankäytöllinen varautuminen tukee kansainvälisesti merkittävän liikenneverkon pitkäjänteistä kehittämistä ja myöhempien ratkaisujen yhteensovittamista TEN-T-verkon vaatimusten kanssa.

4.6 Kestävä liikenne, ilmastotavoitteet ja pitkä aikaväli

Raideliikenteen kehittäminen tukee vähäpäästöistä liikennejärjestelmää ja henkilö- ja tavaraliikenteen siirtymää kestävämpiin kulkumuotoihin. Rautatie on pitkäikäinen infrastruktuuri-investointi, jonka vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ulottuvat useiden vuosikymmenten päähän. Siksi tilantarpeisiin on perusteltua varautua kaavoituksessa ajoissa, vaikka rakentamispäätökset ja yksityiskohtaiset toteutusratkaisut tehdään myöhemmin.

5 Suhde Sipoon yleiskaavoitukseen

Sipoon kunnassa laaditaan Sipoon yleiskaavaa 2050. Itärataa koskeva osayleiskaava tulee sovittaa tähän työhön siten, että ratkaisut perustuvat yhteisiin ajantasaisiin lähtötietoihin ja kunnan maankäytön tavoitteisiin. Erillinen osayleiskaava mahdollistaa tarkastelun kohdentamisen ratahankkeen vaikutusalueeseen ja aikataulun sovittamisen yleissuunnitteluun.

Kaavaratkaisussa tulee säilyttää riittävä suunnitteluvapaus. Ratalinjauskäytävän tulee mahdollistaa radan vaaka- ja pystygeometrian, tunnelien, suuaukkojen, kuilujen, huolto- ja pelastusyhteyksien sekä muiden teknisten ratkaisujen täsmentyminen yleis- ja ratasuunnittelussa.

6 Kaavoituksen ja ratahankkeen suunnittelun yhteensovittaminen

Osayleiskaavan laatiminen tulee kytkeä tiiviisti käynnissä olevaan yleissuunnitteluun. Kaavoituksessa voidaan hyödyntää ratahankkeessa tuotettavia lähtötietoja, teknisiä suunnitelmia ja vaikutusselvityksiä. Vastaavasti Sipoon tavoitteet ja selvitykset voidaan ottaa huomioon yleissuunnitelmassa.

- yhteinen ja päivitettävä suunnittelu- ja kaavoitusaikataulu;
- yhteisesti sovittu kaava-alueen ja ratalinjauskäytävän rajaus;
- paikkatieto- ja muun lähtöaineiston hallittu vaihtaminen;
- selvitysten yhteiskäyttö ja päällekkäisen työn välttäminen;
- kaavaratkaisujen ja ratateknisten ratkaisujen vaiheittainen yhteensovittaminen;
- viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön koordinointi;
- asukkaiden, maanomistajien ja muiden osallisten oikea-aikainen vuorovaikutus; sekä
- epävarmuuksien avoin kuvaaminen suunnitteluratkaisujen ollessa kesken.

7 Kaava-alue ja alustava sisältö

Kaava-alueen tarkka rajaus määritellään käynnistämisen yhteydessä. Lähtökohtana on yleissuunnittelussa tarkentuva linjaus ja sen maankäytöllinen vaikutusalue. Rajauksessa tulee ottaa huomioon myös alueet, joille voi sijoittua tunnelirakenteita, pystykuiluja, pelastus- tai huoltoyhteyksiä, työnaikaisia järjestelyjä tai vaikutusten ehkäisemisen ratkaisuja.

- ratalinjauskäytävä ja riittävä suunnitteluvara;
- tunneliosuudet sekä suuaukkojen, kuilujen ja yhteyksien periaatteet;
- teknisten järjestelmien ja huoltoyhteyksien periaatteet;
- liikenneverkon ja risteämisjärjestelyjen yhteensovittaminen;

- melu-, tärinä-, runkomelu- ja turvallisuusnäkökohdat;
- luonto-, maisema-, kulttuuriympäristö- ja pohjavesiarvot;
- suhde asutukseen, työpaikka-alueisiin, kylärakenteeseen ja virkistysverkostoon; sekä
- toteuttamisen vaiheistus ja suhde myöhempään rata- ja asemakaavasuunnitteluun.

8 Vaikutusten arviointi ja vuorovaikutus

Osayleiskaavan vaikutukset arvioidaan alueidenkäyttölain edellyttämällä tavalla. Arvioinnissa voidaan hyödyntää Itäradan YVA-menettelyn, alustavan yleissuunnittelun ja käynnissä olevan yleissuunnittelun aineistoja, mutta kaavoituksessa arvioidaan myös kaavaratkaisun omat ja ajantasaiset vaikutukset. Suunnittelua tehdään tiiviissä yhteistyössä viranomaisten sekä Sipoon kunnan luottamushenkilöiden ja asiantuntijoiden kanssa.

Arvioinnissa tarkastellaan vaikutuksia ainakin yhdyskuntarakenteeseen ja maankäyttöön, liikennejärjestelmään, elinkeinoelämään ja aluekehitykseen, asukkaiden elinoloihin, maanomistukseen, maisemaan ja kulttuuriympäristöön, luonnonympäristöön ja ekologisiin yhteyksiin, pohja- ja pintavesiin, ilmastoon sekä turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen.

Vuorovaikutus suunnitellaan Sipoon kunnan ja Itärata Oy:n yhteistyönä. Erityistä huomiota kiinnitetään maanomistajiin, asukkaisiin, yrityksiin ja yhteisöihin, joiden alueisiin tai toimintaan rata voi vaikuttaa. Viestinnässä erotetaan kaavoituksessa ratkaistavat asiat, yleissuunnittelussa ratkaistavat asiat ja myöhempiin vaiheisiin jäävät yksityiskohdat.

9 Yhteenveto

Osayleiskaavan käynnistämisessä ei ole kyse vain rata-alueen merkitsemisestä Sipoon alueelle, vaan valtakunnallisesti ja eurooppalaisesti merkittävän liikennekäytävän toteuttamisedellytysten turvaamisesta osana Sipoon pitkäjänteistä maankäytön suunnittelua.

Itärata vahvistaa Itä-Uudenmaan saavutettavuutta ja aluekehitystä, parantaa pääkaupunkiseudun ja itäisen Suomen välisiä yhteyksiä, tukee laajempia työmarkkina-alueita, edistää liikennejärjestelmän toimivuutta ja kestävyyttä sekä lisää vaihtoehtoisuutta ja resilienssiä. Hanke on osa Euroopan laajennettua TEN-T-ydinverkkoa.

Sipoon rataosuus on koko yhteyden kannalta välttämätön. Osayleiskaavan laatiminen rinnakkain yleissuunnitelman kanssa mahdollistaa ratahankkeen tarpeiden, Sipoon maankäyttötavoitteiden, ympäristöarvojen ja paikallisten vaikutusten yhteensovittamisen avoimesti ja suunnitelmallisesti.

Edellä esitetyillä perusteilla Itärata Oy esittää, että Sipoon kunta käynnistää Itärataa koskevan oikeusvaikutteisen osayleiskaavan laatimisen ja ottaa työn kaavoitusohjelmaansa.

Itärata Oy
Minna Weurlander
Suunnittelujohtaja